

DIJALEKATNI FRAZEOLŠKI RJEČNIK

Mira Menac-Mihalić,
Frazeologija novoštokavskih ikavskih
govora u Hrvatskoj,
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje,
ŠK, Zagreb, 2005., 505 str.

Knjiga Mire Menac-Mihalić: Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj, izrađena je na suvremenim znanstvenim zasadama obrade frazeologije i specifična je po mnogočemu i tek uzevši ju u ruke može se vidjeti i doživjeti što to ona zapravo jest. To je knjiga koja je u određenom smislu pionirski pothvat u hrvatskoj dijalekatnoj frazeologiji, pa time i leksikografiji općenito. To je dosad najveći dijalekatni frazeološki rječnik govora u Hrvatskoj: rječnik ima 505 stranica i preko 4000 frazema u frazeološkom rječniku i oko 1800 natuknica u značenjskom kazalu.

Uvodno se u Rječniku donosi vrlo vrijedna velika rasprava (na stotinjak stranica) o govorima koji su obuhvaćeni u istraživanju, i to s težištem na onim njihovim osobinama koje ih tipološki karakteriziraju unutar novoštokavskih govora. Znatnu vrijednost tom opisu daje i to što autorica uz svaku navedenu pojavu donosi primjer iz govora s naznakom iz kojega je govora, od njih četrnaest obuhvaćenih u istraživanju.

U prilično oskudnoj literaturi o tim govorima, a to su novoštokavski ikavski govori u južnoj Hrvatskoj i neki u Lici, ovaj je opis značajan doprinos i hrvatskoj dijalektologiji u kojem se Mira Menac-Mihalić još jednom potvrdila kao vrsna dijalektologinja.

Iza rasprave slijedi, moglo bi se reći, mali teorijski vodič kroz frazeologiju, što to ona jest, te kroz rječnik frazema, kako se on izrađuje i kako je autorica postupila u rječniku.

Slijedi sam frazeološki rječnik za koji je građa prikupljena u suradnji sa studentima, koji su bili i izvorni govornici i ispitivači u svom kraju. Rječnik ima 235 stranica.

Skupljena je građa metodološki vrlo korektno leksikografski obrađena po poznatim kriterijima frazeološke obrade. To u obradi dijalekatne frazeologije podrazumijeva uspostavu i *uopćene natuknice – leksema* i *uopćenoga frazema*, a primjeri pokazuju različite varijante istoga frazema, ovisno o kojem je mjesnom govoru riječ. Upravo dijalekatni primjeri daju pravu sliku konkretnoga govora i frazema u njemu.

U mnogim ćemo frazemima prepoznati i one kao u književnom jeziku, ali jasno, u njihovu dijalekatnom liku. Još je više onih koji pokazuju veliku narodnu inventivnost u mnogim vrlo uspješnim metaforama, kao što je npr. frazem *dolina brigova* za nekoga tko je prevrtljiv. Inventar frazema obogaćen je i primjerima koji bi se mogli podvesti pod usporedbe ili izreke. Međutim, u različitim kontekstima oni mogu imati i značenje frazema pa su po tom kriteriju i uvršteni u ovaj rječnik.

Iza frazeološkoga rječnika slijedi na stotinjak stranica značenjsko kazalo s popisom sinonimnih frazema. U njemu se na lijevoj strani donose značenja, a uz svako značenje svi frazemi koji pokrivaju to značenje. Odnosno, u *nadnatuknici* se nalazi riječ koja najbliže određuje značenje frazema, a ispod nje se donose značenja frazema. Slijede frazemi istoga značenja. Nadnatuknica nije uvijek riječ s točno odgovarajućim značenjem, nego ona riječ koja će razvrstati frazem u gnijezdo frazema sličnoga značenja. Upravo je taj dio rječnika pionirski posao u našoj dijalekatskoj frazeologiji i znatno pridonosi vrijednosti cijeloga rječnika. Navest ću jedan primjer takve obrade.

DOSADAN

biti dosadan, gnjaviti koga zbog *čega*, prigovarati • **nabijati na nos komu što**

biti jako dosadan, biti gnjavator, gnjaviti • **bit pravi udav**

biti svima jako dosadan, svima je dosta *koga* • **dodijati i Bogu i čoviku (vragu)**

čvrsto se držati *koga*, biti dosadan • **prilipit se (zalipit se itd.) za koga ka čičak {za gaće}**

jako dosadan • **dosadan ka buva** ◇ **dosadan ka čimavica** ◇ **dosadan ka čir na prknu** ◇ **dosadan ka ćinto** ◇ **dosadan ka muva** ◇ **dosadan ka pijavica** ◇ **dosadan ka piljak u postoli** ◇ **dosadan ka ponoć** ◇ **dosadan ka proliv** ◇ **dosadan ka stinica** ◇ **dosadan ka uš/ušenka {ka se prilipi}** ◇ **dosadan ka vrića buva** ◇ **dosadan ka zvrkulja** ◇ **dosadan ka žvolarin**

ne dati mira *komu*, gnjaviti *koga*, biti dosadan, nametljiv • **bit prava uš**

slijediti *koga* u stopu, biti dosadan • **prilipit se (prijanit) ka čimavica {za koga}**

uporno dosađivati *komu*, ne odmicati se od *koga*, stalno biti uz *koga* • **[zalipit se] ka taksena marka**

Na kraju se rječnika donosi dvadeset zemljovida s distribucijom određenih jezičnih osobina u govorima iz kojih su frazemi uzimani. Npr. jedan zemljovid donosi distribuciju leksema *rast – rest*, drugi *grob – greb*, zatim sudbinu završnoga *-l* u pridjevu radnom tipa *vidijo – vidija – vidije*, zatim zamjenu suglasnika *f* sa *v* i *p* te *hv* sa *v* i *f*, zatim zamjenu *lj* sa *j* ili npr. distribuciju duge i kratke množine uz još desetak osobina iz morfologije.

Na kraju je literatura s 82 respektabilne bibliografske jedinice.

Rječnik Mire Menac-Mihalić, ovako koncipiran i obrađen, zlatni je rudnik s mnogo podataka i o jeziku i o stilu govornika obuhvaćenih govora i nezaobilazan je priručnik svakome tko se zanima i za istraživane govore i za frazeologiju uopće, što je sve dio hrvatske opće jezične i kulturne baštine.

Vesna Zečević

NOVI JEZIKOSLOVNI RJEČNIK

**Robert Lawrence Trask,
Temeljni lingvistički pojmovi, ŠK,
Zagreb, 2005., 467 str.**

Knjiga *Temeljni lingvistički pojmovi* nastala je prijevodom na hrvatski jezik djela Roberta Lawrencea Traska „Key Concepts in Language and Linguistics“. Knjigu je preveo Benedikt Perak.

R. L. Trask rođen je 1944. u SAD-u. Prvo mu je zanimanje bilo – kemičar. U Englesku je došao na dva tjedna, a ostao je 34 godine. Bavio se poredbeno-povijesnim jezikoslov-

ljem i baskijskim jezikom. Zato i u knjizi ima mnogo primjera iz baskijskoga. Umro je 2004. godine ne dočekavši objavljivanje hrvatskoga prijevoda. Prevođenjem je Traskova djela na hrvatski jezik nastao dvojezični (hrvatsko-engleski i englesko-hrvatski) stručni (terminološki) priručnik – leksikon koji uz svaku hrvatsku natuknicu navodi i englesku istovrijednicu te iscrpnu definiciju i objašnjenje na hrvatskome jeziku. Mnogi su leksikografski članci popraćeni dodatnom literaturom koja upućuje čitatelja na daljnja proučavanja. Knjiga daje pregled lingvističkih pravaca (npr. antropološka lingvistika, biheviorizam, generativna lingvistika,